

İSRAİL'İN GAZZE MÜDAHALESİ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

BM tüm eksiklerine rağmen, günümüz uluslararası siyasetinde devletlerin asgari birtakım hukuki ve ahlaki normlar etrafında birleştikleri, kesinlikle en iyi değil, ancak var olan tek evrensellik iddiasındaki platform olma özelliğini sürdürüyor. Bu durum, aslında, örgütün İsrail'in Gazze müdahalesi sürecinde içerisine düştüğü "aczi" daha da kritik hale getiriyor.

Gonca OĞUZ GÖK

İsrail'in 7 Temmuz'da başlayan Gazze'ye yönelik askeri müdahalesi, Birleşmiş Milletler'in 2014 yılını "Filistin Halkı ile Dayanışma" yılı ilan ettiği bir döneme rastladı. Bu durum, müdahale sürecinde BM'nin nasıl bir rol oyna(yama)dığı sorusunu daha da önemli hale getirdi. Nitekim son yıllarda örgütün "temsiliyet" ve "etkinlik" noktasında tıkanan Güvenlik Konseyi mekanizması dolayısıyla, birçok boyutuyla bir "meşruiyet krizi" içerisinde olduğu görüşü ağırlık kazanıyor. Diğer bir deyişle, BM'nin "yapısal" anlamda değişen dünya düzenini ve yeni güç dengelerini temsil edemediği ve "işlevsel" anlamda da veto mekanizması dolayısıyla krizlere cevap vermede etkisiz kaldığı görüşü yaygın kabul görüyor. Öte yandan, BM'nin zaten kendisinin bir "kriz" içerisinde olduğu tezi, örgütün son Gazze saldırısındaki tutumunu meşru kılmaya yetmiyor. Aksine, BM'nin içerisinde bulunduğu derin "meşruiyet krizini" daha da "görünür" kılıyor. Zira BM, Gazze meselesiyle dünya siyasetinde etkin bir aktör olma rolünün yeniden test edildiği bir sınavda daha başarılı olamamış görünüyor.

Kuruluşunun üzerinden yaklaşık yetmiş yıl geçmesine rağmen, BM, yapısal ve işlevsel anlamda halen İkinci Dünya Savaşı sonrası zaman diliminde "donmuş" bir örgüt olmayı sürdürmekte ısrar ediyor. Öte yandan, BM tüm eksiklerine rağmen, günümüz uluslararası siyasetinde devletlerin aşgari birtakım hukuki ve ahlaki normlar etrafında birleştikleri, kesinlikle en iyi değil, ancak var olan tek evrensellik iddiasındaki platform olma özelliğini sürdürüyor. Bu durum, aslında, örgütün İsrail'in Gazze müdahalesi sürecinde içerisine düştüğü "aczi" daha da kritik hale getiriyor. Nitekim Gazze "meselesi", BM'nin bir aktör olarak dünya siyasetindeki rolüne ve meşruiyetine yönelik eleştirilerin odaklandığı tüm parametreleri barındırması bakımından çok önemli bir örnek olay olarak karşımıza çıkıyor. Diğer bir deyişle, BM'nin devletlerin saldırgan tutumlarını engellemekte yetersizliği, insani krizlere müdahalede geç kalması ve çoğu zaman seçici davranması, veto mekanizması dolayısıyla etkinliğinin büyük güçlerin çıkarları ile yakından ilişkili olması vb. temel problemlerinin hemen hemen hepsinin örnekleri Gazze'ye yönelik tutumunda görmek mümkündür.

İlk olarak, İsrail'in 2014 Temmuz'unda başlayan Gazze'ye yönelik askeri müdahalesi karşısında BM'nin nasıl bir rol sergileyeceğini gösteren ilk ve en çarpıcı işaretlerden biri, sembolik anlamda çok önemli bir

İsrail Dışişleri Bakanı Liberman'ın askeri müdahale sona erdikten sonra "Gazze'yi BM yönetsin" şeklindeki açıklaması, aslında BM'nin genel anlamda Filistin meselesini ve özelde de Gazze krizini nasıl "yönetemediğini" ya da İsrail'in dolaylı olarak "BM'yi nasıl yönettiğini" göstermesi bakımından çok çarpıcıdır.

konuma sahip olan Genel Sekreter Ban Ki Moon'un tutumu oldu. Genel Sekreter müdahalenin başladığı Temmuz ayı içerisinde tüm dikkatleri üzerine toplayan Tel Aviv ziyaretinde, İsrail Başbakanı Netanyahu ile birlikte yaptığı basın toplantısında, İsrail'e başsağlığı diledikten sonra Hamas'ı "hastaneleri ve okulları askeri amaçlı kullanmaması" yönünde uyarıyordu. Ban Ki Moon'un bu talihsiz açıklaması, İsrail'in hastaneleri ve okulları da hedef alabilecek olası bir "meşru müdafaa" söyleminin adeta bir "ön kabulü" olarak da okunabilirdi. Zira açıklamadan çok fazla zaman geçmeden, İsrail BM'nin Gazze'de faaliyet gösteren ve Filistinlilerin sığındığı okullarına yönelik üç saldırı gerçekleştiriyor ve içerisinde bir BM çalışanının da olduğu çok sayıda sivil hayatını kaybediyordu. Dahası, bir buçuk aylık bir zaman diliminde İsrail'in gerçekleştirdiği operasyonlar sonucu, BM'nin Filistin'deki yardım kuruluşu OCHA'nın açıkladığı en son rakamlara göre 1975 kişinin yaşamını yitirdi. Ölenlerden 1417 kişinin sivil olduğu ve bunların da 459'unun çocuk, 239'unun ise kadın olduğu tahmin ediliyor. İsrail'in denizden ve karadan abluka uyguladığı, adeta bir açık hava hapishanesi niteliğinde olan Gazze Şeridi'nden ayrılamayan Filistinlilerin evinden olanların oranı toplam nüfusun sekizde birine yaklaştığı vurgulandı. Söz konusu veriler düşünüldüğünde, en basit ifadeyle Gazze'de "hukuki" boyutuyla orantısız bir güç kullanımını olduğu ve "ahlaki" boyutuyla ciddi bir insanlık dramı yaşandığı net bir şekilde ortaya çıkıyor.

Başta çocuklar olmak üzere, sivil ölümlerin sayısının her geçen gün artması ile ortaya çıkan ağır tablo neticesinde, BM Genel Sekreteri Ban ki Moon, BM okullarına yönelik saldırının "ahlaki bir suç ve

Burada önemle altı çizilmesi gereken nokta, genel olarak Filistin meselesi ve özel olarak da Gazze konusunda politikalar üret(emey)en ve edilgen bir tutum sergilemekte ısrar eden BM'nin, aslında dünya siyasetinde adeta bir "kamikaze" edasıyla kendi otoritesinin altını oymakta olduğu gerçeğidir."

zulüm" olduğu açıklamasını yapmak durumunda kalarak, Gazze'deki insan hakları ihlallerinin soruşturulması gerektiğini dile getirdi. Bu çağrıdan sonra, BM İnsan Hakları Konseyi, İsrail'in Gazze saldırılarında yaşanan insan hakları ve hukuk ihlallerini araştırmak için bağımsız bir uluslararası araştırma komisyonu oluşturulmasını kararlaştırdı. Bu komisyonun nasıl bir rapor ortaya çıkaracağı ve daha da önemlisi raporun neticesinde BM'nin nasıl bir tutum sergileyeceği sorusunu, çok da eskilere gitmeye gerek kalmadan, 2008 Aralık -2009 Ocak döneminde gerçekleşen Gazze müdahalesine bakarak, az çok tahmin etmem mümkün görünüyor. Zira o dönemde de benzer şekilde Gazze'ye yönelik hava ve kara harekâtı gerçekleşmiş ve BM müdahalenin hukuki ve ahlaki meşruiyetine yönelik derin endişelere cevap verebilecek ve uluslararası kamu vicdanını tatmin edecek bir karara imza atamamıştı. Bunda ABD'nin veto kartını devreye sokmasının önemli bir payı olduğunun da altını çizmek gerekir. Zira ABD, 1970'ten bugüne yaklaşık 80 defa veto hakkını kullanmış ve bu vetoların yarısından fazlasını Ortadoğu'da İsrail'in hukuk dışı eylemlerine yönelik hazırlanan çeşitli karar tasarıları oluşturmuştur. Benzer şekilde, yine o dönemde İsrail'in Gazze'ye karşı gerçekleştirdiği saldırıları soruşturmak üzere BM İnsan Hakları Konseyi tarafından bir komisyon kurulmuş ve komisyonun yayınladığı "Goldstone Raporu" BM Genel Kurulu'nda oylanıp kabul edildikten sonra, ABD raporun BM Güvenlik Konseyine gelmesi durumunda veto edeceğini belirtmiştir.

Dolayısıyla, BM daha önceki Gazze müdahalelerinde olduğu gibi, bugün de BM okullarına yönelik

saldırıları kınamaktan ileri gidemiyor ve Güvenlik Konseyi herhangi bir etkili ortak karara imza atamıyor. Bu anlamda, İsrail Dışişleri Bakanı Liberman'ın askeri müdahale sona erdikten sonra "Gazze'yi BM yönetsin" şeklindeki açıklaması, aslında BM'nin genel anlamda Filistin meselesini ve özelde de Gazze krizini nasıl "yönetemediğini" ya da İsrail'in dolaylı olarak "BM'yi nasıl yönettiğini" göstermesi bakımından çok çarpıcıdır.

Öte yandan, burada önemle altı çizilmesi gereken nokta, genel olarak Filistin meselesi ve özel olarak da Gazze konusunda politikalar üret(emey)en ve edilgen bir tutum sergilemekte ısrar eden BM'nin, aslında dünya siyasetinde adeta bir "kamikaze" edasıyla kendi otoritesinin altını oymakta olduğu gerçeğidir. Artık Gazze'ye yönelik hemen hemen her İsrail müdahalesinde rutinleşen, meşru müdafaa söyleminin, gerek "hukuki" boyutuyla ve gerekse de ortaya çıkardığı derin insani kriz neticesinde "ahlaki" boyutuyla kendi meşruiyetini inşa etmekten çok uzak olduğu aşikardır. Bu anlamda, Almanya Başbakanı Merkel'in müdahale gerçekleştiğinde aceleci bir şekilde dile getirdiği "kendini savunma hakkı söz konusu olduğunda İsrail'in yanında oldukları" söylemi ve ABD Başkanı Obama'nın sürekli referans gösterdiği "terörizm" ve "meşru müdafaa" gerekçeleri, dünya kamuoyu bir yana, kendi iç kamuoylarında dahi giderek alıcı bulmakta zorlanmaktadır.

Sonuç olarak, her ne kadar İsrail'in uluslararası hukuku ve ahlaki normları hiçe sayan müteceviz tutumu karşısında, başta ABD olmak üzere, bazı devletler İsrail yanlısı üstü kapalı bir "uzlaş" görüntüsü sergiliyor olsalar da, resmî bu kadar da net olduğu söylenemez. İsrail'in müteceviz tutumu üzerinden iç ve dış siyasi kamuoyunda meşruiyet inşa etmenin git-tikçe zorlaştığı bir ortamda, buz dağının alt kısmında üstü örtülmüş derin endişelerin ve rahatsızlıkların su yüzüne çıkmasını beklemek çok da şaşırtıcı olmayacaktır. Zira uluslararası hukukun ve BM çerçevesinde ortak normların varlığının, çoğu zaman "araçsal" bir yaklaşımla da olsa tüm devletlerin çıkarına olduğu düşünüldüğünde, İsrail'in Gazze'ye yönelik sınır tanımayan politikalarının, başta ABD olmak üzere, BM karar mekanizmasında yer alan devletlerin sırtlarındaki kamburu her geçen gün daha da büyüttüğü söylenebilir.○

Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi